

Μέσα στις προσωπικότητες που ακτινοβολούν και ο θάνατος δεν μπορεί να τους καταδικάσει στον παραμερισμό και την αφάνεια, ανήκει χωρίς αμφιβολία ο συντοπίτης μας στοχαστής και μεγάλος πνευματικός δημιουργός Νίκος Καζαντζάκης. Από το υστέρημα των γνώσεών μου, θα αποτολήσω με τη δικαιολογημένη συστολή φόβου που με κατέχει, να αφιερώσω στη συμπλήρωση των 50 χρόνων από το θάνατό του, ως πνευματικό μνημόσυνο, λίγα λόγια. Τούτο το θεωρώ χρέος μου ως Κρητικός, αν και γνωρίζω ότι η δυναμική και πολυτάλατη προσωπικότητά του δεν χωρεί, ούτε εγκλωβίζεται σ' ένα απλό δημοσίευμα που στέκεται αντικριστά στην επιφάνεια του οικουμενικού έργου του.

Με τη δυναμική και την ορμητικότητα που τον διακρίνει, απελευθερώνει τη νεοελληνική λογοτεχνία που ήταν έγκλειστη στα στενά γεωγραφικά πλαίσια της χώρας, την ανεβάζει σε ψηλότερα σκαλοπάτια, την βάζει στον παγκόσμιο πνευματικό στίβο, αναζητώντας και διευρύνοντας τους πνευματικούς ορίζοντες της εποχής του. Η ιεραποστολική φλόγα που καίει μέσα του, το ανείπωτο ενδιαφέρον του, η κατακτητική πνευματική του διάθεση, αποτελούν μια στέρεη βάση, από την οποία ξεκινά τον αγώνα του. Ένα αγώνα που δεν συναντά εμπόδια και φράχτες ή όπου τα συναντά τα ξεπερνά με την ορμητικότητά του. Δεν είναι συνηθισμένος να λιποτακτεί, να λιποψυχεί ή να αλλάζει πορεία όταν συναντά δυσκολίες. Τα μακροσκελή κείμενα που μας άφησε με τη μορφή πολυσέλιδων βιβλίων, δεν έχουν μόνο εκφραστική δύναμη και μια λογοτεχνική γενικότερα αρτιότητα. Η αετοφωλιά του είναι η Κρήτη, από την οποία παίρνει «φόρα» κατά την έκφρασή του για να κατακτήσει τις ψηλές και απόκρημνες κορυφές του πνεύματος και της γνώσης. Με το αετίσιο μάτι του σημαδεύει τα παγκόσμια γεγονότα που κεντρίζουν το ενδιαφέρον του, πλαταίνουν τις γνώσεις του και είναι χρήσιμα για τον άνθρωπο. Με το ακουμπισμένο στα στήθια των ανθρώπων αυτί του, αφουγκράζεται και καταγράφει τα πάθη και τις αγωνίες τους, τις περιπέτειες και τους καημούς τους, τους πόθους και τις επιθυμίες τους. Ας μην ξεχνούμε άλλωστε όπως ο ίδιος με αποπλιστική ειλικρίνεια ομολογεί, ότι είναι «ο πιο ευαίσθητος και πιο υπεύθυνος σεισμογράφος της εποχής του». Και η φράση του αυτή δεν πηγάζει από εγωιστικά αισθήματα, ούτε αποτελεί παροξυσμό ή έξαρση της στιγμής. Ακούραστος, αποδοτικός, αντικειμενικός και αποδημητικός για την εποχή του τύπος, με τα δύσκολα μέσα μεταφοράς, ταξιδεύει παντού, μαζεύει την πνευματική γύρη που του χρειάζεται, για να την μετατρέψει σε μια απολαυστική για μας ταξιδιωτική εμπειρία.

Το μέταλλο που έχει πλαστεί είναι ιδιαίτερα σκληρό και αλύγιστο. Γι αυτό δεν οπισθοχωρεί ούτε επηρεάζεται ακόμα και όταν λόγοι υγείας τον κατατρέχουν. Το 1953, σε ηλικία 70 ετών, χάνει το δεξί του μάτι, γεγονός που δεν μειώνει τη δραστηριότητά του, ούτε του ανακόπτει την έφεση της δημιουργίας. Η «σιμαία» αδελφή του, η πένα, είναι επικεφαλής και εξουσιάζει τα «24 μολυβένια στρατιωτάκια», τα οποία μπαίνουν στην υπηρεσία του, αλλά και στην υπηρεσία 70 του-

λάχιστον χωρών στις οποίες έχουν μεταφραστεί τα έργα του. Ξοδεύει λοιπόν τη ζωή του στην αναζήτηση και την πνευματική προσφορά. Γράφει μάλιστα ο ίδιος χαρακτηριστικά: Βιάζομαι, προτού φορέσω το μαύρο κράνος και κατέβω στο χώμα, γιατί η ματωμένη αυτή γραμμή θα' ναι το μόνο αχνάρι που αφήνει το διάβα μου απάνω στη γης. Πέρα από τη λογοτεχνική αξία της φράσης αυτής, αποτελεί και μια πολύτιμη συμβουλή, την οποία πολλοί μπορούν να ακολουθήσουν. Και ο ίδιος επηρεάστηκε ίσως από τη συμβουλή κάποιου Αιγύπτιου σοφού που είχε πει: «Μακάριος ο άνθρωπος, που είδε το πιο πολύ νερό στη ζωή του». Για τον εαυτό του περιοριζόταν να είναι λιτοδίαιτος και ολιγαρκής. Το πνεύμα του όμως και η ψυχική του διάπλαση δεν ακολουθούσαν την ίδια γραμμή, ούτε πειθαρχούσαν σε παρόμοιες αντιλήψεις. Για το λόγο αυτό οι κατακτητικές διαθέσεις του πήραν

Η αφίσα που εξέδωσε το Πανεπιστήμιο Κρήτης για τις εκδηλώσεις που διοργάνωσε με αφορμή τα 50 χρόνια από τον θάνατο του Νίκου Καζαντζάκη

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ: 50 χρόνια από το θάνατό του

Του Γ. Παναγιωτάκη (συγγραφέα - ιστορικού ερευνητή)

διηπειρωτικές διαστάσεις. Σαν άλλος Οδυσσεάς λοιπόν που «πολλών ανθρώπων ίδεν άστερα και νόον έγνων», χωρίς ανθρώπινα διαλείματα, μας απαντά ότι τα «όνειρα και τα ταξίδια» άσκησαν τη μεγαλύτερη επίδραση στη ζωή του. Η Κρήτη, που λατρεύει κυριολεκτικά, αποτελεί γι' αυτόν τον πιο πολύτιμο συνταξιδευτή και την περιφέρει ως σύμβολο ανά τον κόσμο. Στη ζωή ευτύχησε να χαράξει και ν' ακολουθήσει το δικό του δρόμο, που μεταξύ των άλλων είναι γεμάτος από χριστιανική αγάπη, με πλατύ πανανθρώπινο ενδιαφέρον, χωρίς διακρίσεις ή προτιμήσεις. Για το λόγο αυτό το έργο του έτυχε και μιας παγκόσμιας αποδοχής.